

THACHSA

Verenigingsblad IVN Súdwesthoeke

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

IVN laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond
én belangrijk de natuur is

Bestuur

Voorzitter	Ruud Oudega	06-53152059 r.oudega@gmail.com
Secretaris	Anneke Oudega-Gombert	06-51280564 ivnsudwesthoeke@outlook.com
Penningmeester	Chita Bos	chita-bos@ziggo.nl
Coördinator	Arnoud van de Ridder	06-30105981 arnoudvanderidder@gmail.com

Coördinatoren werkgroepen en overige taken

Wilde planten	Baukje Miedema	06-57621330 baukjemiedema@home.nl
Sneek	Ger Bosklopper	0515-420514 g.w.bosklopper@home.nl
Vlinders	Wybren Siemensma	0514-603106 w.siemensma@kpnplanet.nl
Vogels	Durk Venema	06-12723823 dj_venema@hotmail.com
Web redacteur	Vacature	
Communicatie en redactie Thachsa	Ria Brouwer	06-13281992 redactiethachsa@gmail.com
Redactie Nieuwsbrief	Vacature	
Contactpersoon district	Ruud Oudega	06-53152059 r.oudega@gmail.com

Secretariaat: Lutswâl 9, 8564HA Ruigahuizen
mail: ivnsudwesthoeke@outlook.com

Website: www.ivn.nl/afdeling/sudwesthoeke

Facebook: IVN Sudwesthoeke

Instagram: [ivn_sudwesthoeke](https://www.instagram.com/ivn_sudwesthoeke)

Lidmaatschap

Lidmaatschap IVN €24,- (of naar keuze €50,- of 80,-). Huisgenootleden €7,50 per jaar. Donateurs minimaal €12,50 per jaar. Leden en donateurs ontvangen tweemaal per jaar de THACHSA.

Aanmelden als lid of donateur via <https://doemee.ivn.nl/word-lid>

Adreswijzigingen naar het secretariaat van de afdeling Súdwesthoeke.

De illustraties in deze Thachsa zijn gemaakt door Betty Schellevis-Guldemeester.

De foto's zijn van Jan Tijsma, Ria Brouwer en schrijvers van het betreffende stuk.

Van de redactie

In deze najaar-winter Thachsa een terugblik op de activiteiten in het afgelopen jaar en een vooruitblik naar 2023.

Daaraan voorafgaand een In Memoriam voor vogelkenner Yde Kuipers, die op 16 oktober j.l. overleed. Sytse Bouwhuis beschrijft mooie herinneringen aan Yde.

In de tweede helft van dit jaar zijn er weer veel activiteiten geweest, waarover door gidsen en/of deelnemers verslag wordt gedaan. Als je erbij was, geniet dan nog eens na. En als je er niet bij kon zijn, geniet mee en sta stil bij wat je gemist hebt. Zelf kon ik door vakantie niet mee met de ledenexcursie; als ik het verslag lees denk ik 'Ik heb écht wat gemist!'.

De vlinderwerkgroep en de plantenwerkgroep doen verslag van hun activiteiten. Meedoen met zo'n werkgroep betekent dat je je kennis van vlinders of planten kunt verdiepen. En dat je met elkaar inventarisaties en bijzondere waarnemingen kunt doen! Samen genieten van de mooie natuur in Súdwest Fryslân!

Ook over wat er verder nog gebeurd is kunt u lezen: de Groene Markt en de schilderworkshop voor kinderen tijdens de Gaasterlandse Natuurweek en hoe Arnoud van der Ridder dit jaar weer op pad ging met de Turegluur. Sytse Bouwhuis neemt u mee naar het Oudemirdumerklif en wat hij daar dit jaar beleefd heeft. Betty Schellevis-Guldemeester vertelt over haar ontdekking van Koetsjekralen.

Op de laatste pagina's van deze Thachsa vind je de plannen voor 2023 van de plantenwerkgroep en de activiteiten van onze afdeling die voor 2023 op de rol staan. Nog niet allemaal volledig ingevuld, maar de plannen zijn er!

Vergeet niet de tekening van Betty Schellevis-Guldemeester op de voorpagina te bewonderen. Ook de overige tekeningen zijn van haar hand.

Dank aan Jan Tijsma voor de foto's die hij ook voor dit nummer ter beschikking stelde.

Ria Brouwer
Redactie Thachsa

**INLEVERDATUM KOPIJ VOLGENDE THACHSA
VOOR 13 november 2022 bij redactiethachsa@gmail.com**

Dankzij maandelijkse Nieuwsbrieven, een actieve communicatiewerkgroep en zo nodig een directe mail, zijn de lijntjes kort voor informatie over onze IVN afdeling naar de leden. Helaas is vernieuwing van de website nog niet uit de verf gekomen, hulp daarbij is nog steeds welkom.

Het bestuur komt op afroep bijeen. De onderwerpen die de aandacht hebben zijn de continuïteit van de excursies, de te organiseren Natuurgidsenopleiding en de betrokkenheid bij de landelijke initiatieven voor een natuur inclusieve omgeving met groene schoolpleinen, groene industrieterreinen en groen in stad en dorp. Daar past 'Ieder dorp een voedselbos' heel goed bij.

Begin volgend jaar komt de film Bodemdiertjes in omloop. Onze afdeling kan een verzoek doen om in één van de bioscopen in ons werkgebied de film te agenderen. Wij hebben nu al een lespakket om uit te lenen aan scholen en/of kinderfeestjes om met deze boeiende wereld kennis te maken.

Ik ben trots op de boeiende excursies die afgelopen seizoen zijn gehouden. Grote betrokkenheid van deelnemers en leiders! De excursies zijn en blijven een kernactiviteit van de afdeling.

Naast het jubelen over natuur en milieu in onze directe en toekomstige wereld, ontkom ik niet aan een zorgelijke opmerking. Een jaar geleden maakte ik in deze inleiding al gewag van een teleurstellende milieuconferentie in Glasgow, waarbij de afspraken zo kenmerkend getypeerd werden door Greta Thunberg met “bla, bla, bla....”. Bij de huidige COP in Egypte is zelfs de schijn van afspraken maken niet opgehouden! En dat terwijl de secretaris-generaal van de Verenigde Naties Antonio Guterres in zijn openingsspeech aangaf dat wij “op de snelweg naar een klimaathel zitten, met onze voet op het gaspedaal”.

Volgend jaar willen wij een aantrekkelijke ledendag organiseren waarbij wij op een grote opkomst mikken. Naast natuurbeleving krijgt het sociale contact een belangrijke plaats. Niet alleen voor de doorgewinterde IVN-ers, maar zeker ook voor de leden die nog niet zo ingeburgerd zijn. De datum is 11 juni, maar hangt af van de vorm en inhoud. Suggesties zijn welkom!

Namens het bestuur,
Ruud Oudega

In memoriam Yde Kuipers

Geheel onverwacht overleed Yde Kuipers op 16 oktober 2022.

Yde was voor mij en voor velen een grote inspirator op het gebied van vogels. Het is ruim 30 jaar geleden dat ik samen met Johannes de Jong uit IJlst, het plan had om te starten met vroege vogelexcursies. Wat voor ons vaststond: we kiezen voor It Rysterbosk en komen beslagen ten ijs. En met wie kon je dan beter eerst op pad gaan dat met Yde Kuipers, een van de beste (zang)vogelkenners van Súdwest Fryslân. Zo gingen Johannes en ik enkele keren mee met zijn inventarisatierondes in It Rysterbosk. Deze verliepen altijd zeer plezierig, een of twee keer in het bijzijn van Lolke Veenstra. Het was niet alleen leerzaam, er was altijd tijd voor leermomenten, een praatje, koffiepauze en humor.

Yde kon prachtig de vinger leggen op een aantal geluiden waar wij nog moeite mee hadden.

Zo leerde ik het zachte geluidje van de boomkruiper te filteren uit het orkest met overstemmende tonen van zanglijster, vink en winterkoning. Een aantal vogelsoorten kon Yde prachtig imiteren alsof hij een fluitje in zijn mond had. Het meeste tot de verbeelding sprak zijn imitatie van de bijna exotisch klinkende wielewaal die prompt reageerde en die in die tijd nooit ontbrak in It Rysterbosk.

Als vogelaar heeft Yde zich ca. 50 jaar enorm ingezet door heel veel tijd te steken in inventarisaties waaronder 40 jaar in It Rysterbosk maar ook vele jaren op de Mokkebank, Bocht fan Molkwar en Fûgelhoeke/Morrappaad. Ook had hij een nestkastenproject bij Kippenburg en bemande hij als teller de trekvogelpost bij Laaksum. Ik realiseer mij nu dat ik lang niet volledig ben want Yde was ook wetlandwacht, actief bij vogelwacht en teller van steltlopers, ganzen en waterwild.

Op deze foto van links naar rechts: Yde Kuipers, Sytse Bouwhuid en Lolke Veenstra

Ca. 15 jaar lang heb ik een beroep op Yde mogen doen als gids bij de succesvolle IVN-vroege vogelexcursies. Op deze manier konden wij in twee of drie groepen door het bos, traditioneel met na afloop koffie op het Mirnser Klif. Tijdens ons laatste vogelwerkgroep-uitstapje, met schipper Durk op de boot van SBB bij Terherne, werd een mooi bruggetje geslagen met enerzijds de oude vogelverhalen van de wijze oude rotten Lolke en Yde en anderzijds de recente ervaring van de jonge, fotograferende, Johan en Harm. Hun impressie met perfecte foto's hebben ze gedeeld op onze halfjaarlijkse bijeenkomst in de SBB schuur. Ook als vogelwerkgroep bewaren wij zeer goede herinneringen aan onze vogelvriend, Yde.

Sytse Bouwhuis

Het geheim van het Galgelân

De excursie in Offingawier kon na eerder uitstel door corona, nu op 28 mei wel doorgaan. Vijftien enthousiaste deelnemers trokken met de recent gediplomeerde IVN natuurgids Nico Brandsma door het gebied dat volgens Nico eigenlijk de Sylkrite genoemd moet worden. De Syl is een uitwateringssluisk van de historische Offenwierster Sylroede en ligt in de Griene Dyk. Deze middeleeuwse dijk moet het water van het Sneekermear tegenhouden.

De samenstelling van de bodem, eerst een laag klei tot wel een halve meter, daaronder drie meter veen en daaronder zand, werd prachtig in beeld gebracht met het resultaat van een grondboring. Sondering met een meterslange peilstok ging moeiteloos door het veen en stuitte op de harde zandbodem. Zo werd ook duidelijk dat door afgraven en wegspoelen van deze drie meter dikke veenlaag het Sneekermear kon ontstaan.

Vol trots liet Nico zijn eigen nieuwe natuur zien van een niet meer bemest weiland en een sloot waarbij hij de kleilaag van de oevers heeft afgegraven. Op het blootliggende veen is een verscheidenheid aan planten verschenen of misschien wel teruggekeerd uit de zaadbank. De echte koekoeksbloemen en gele lis waren een lust voor het oog.

Via de Griene Dyk bereikten wij het hoofddoel van de excursie: het Galgelân. Dit botanisch reservaat aan de ingang van de Houkessloot, is in beheer bij Staatsbosbeheer. Vele zeggesoorten op het land en een keur aan fonteinkruiden in de sloten geven de

kwaliteit van het gebied aan. Moeraswederik gaf kleur aan de slootrand en witte vlokken veenpluis herinnerden aan de naam zomersneeuw die gebruikt werd toen veenpluis hier nog massaal voorkwam.

De vraag of vroeger op dit stuk land de galgen van Sneek stonden werd van verschillende kanten belicht. Suggestief daarvoor is dat een stukje verder richting het starteiland een oud kerkhof is gevonden. De deskundige en bevlogen gids liet het geheim van het Galgelân maar bestaan. De aanduiding van de excursie blijft daardoor ook intrigerend.

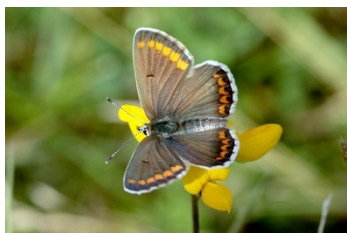
Het deel van het Sneekermeer dat tegen de Sylkrite aanligt heet De Potten. Dit is ontstaan door afgraving voor turf als brandstof en voor ‘moertering’ (turf verbranding om zout te winnen). Dat wordt duidelijk als je in plaats van Potten, Petten leest, hetgeen verwijst naar de petgaten die bij turfafgraving ontstaan zijn.

Het paviljoen aan De Potten is een begrip voor recreanten en de recreatiewoningen daar zijn niet meer weg te denken. De natuurorganisaties en de Offenwiersters zijn betrokken bij de op handen zijnde uitbreidingsplannen. Hoe meer draagvlak er is om zuinig te zijn op de waardevolle natuur en het landschap zoals het Galgelân en de Griene Dyk, des te meer kans er is op behoud daarvan.

Op de terugtocht naar de Griene Dyk stuitten wij tot onze verrassing op een vers otterspoor. Dit eeuwenoude landschap onder de rook van Sneek staat garant voor een boeiende excursie en dat het meer dan waard is om behouden te blijven.

Ruud Oudega

Excursie vlinderwerkgroep op 4 juni 2022

Op 4 juni gingen we met een klein groepje vlinderaars op excursie. Het doel van de dag was het vinden van het **bruin blauwtje**, een schaarse standvlinder, in Gaasterland. We bezochten bekende vindplaatsen en verkenden nieuwe potentiële plaatsen. Onze missie die middag mislukte. Zou het misschien komen, omdat we ook niet of nauwelijks reigersbek en ooievaarsbek vonden, wat de waardplant van het bruin blauwtje is? Door de vrij harde wind vlogen er ook maar weinig andere vlinders.

Op ons eerste terreintje, een schraallandje van Staatsbosbeheer aan de Oude Balksterweg te Oudemirdum, zagen we slechts een atalanta, een kleine vos, een bont zandoojie en een bruin zandoojie. Heel leuk was het vinden van twee rupsen en zeven poppen van de sint-jansvlinder. En zelfs zagen we de rups. Het is een dag- actieve nachtvlinder van de familie van de bloeddrupjes. Een andere nachtvlinder die aan een grasstengel hing was de witte grijsbandspanner.

We keken ook bij een eik die deels was kaalgevreten door de eikenbladroller, een kleine groene nachtvlinder. Al lopend door het gras vlogen er steeds kleine vlindertjes op; het bleken vooral vroege grasmotten te zijn.

Omdat we zo weinig vlinders zagen keken we ook naar planten en andere beestjes. Een greep uit de overige waarnemingen: rietorchis, moeraskartelblad, stijve ogentroost, veel zonnedauw, moeraswolfsklauw, koningsvaren en watercrassula.

Watercrassula vormt een bedreiging voor onze biodiversiteit. Het vetplantje dat afkomstig is uit Australië is een invasieve exoot. Het hoort van origine dus niet thuis in het Nederlandse ecosysteem en kan na introductie dusdanig gaan woekeren dat dit ten koste gaat van de inheemse vegetatie.

Aan kevers kwamen we onder anderen meikever, driehoornmestkever en groene zandloopkever tegen. Van de libellen zagen we gewone oeverlibel, grote keizerlibel, lantaarntje, platbuik, variabele waterjuffer, viervlek en vroege glazenmaker.

Hierna bezochten we een stukje berm bij de Verborgten Hoek in Harich. Bijzonder was hier het aantreffen van de gele morgenster. In de berm konden we met moeite enkele ooievaarsbekjes vinden. Vorig jaar werden in deze berm nog zeven bruine blauwtjes gezien, maar nu geen enkel exemplaar. Op het natuurterreintje van camping de Verborgten Hoek troffen we ook geen bruine blauwtjes aan. Wel zagen we een enkel exemplaar van het zwartspriet dikkopje, de kleine vos, de gamma-uil en de witte grijsbandspanner. Ook vlogen er steeds grasmotten op waaronder de *Crambus lathionellus*. Langs de bosrand patrouilleerden veel paardenbijters en verder enkele exemplaren van de grote Keizerlibel. Ondertussen was de IVN-werkgroep Wilde planten reeds op excursie geweest door de Verborgten Hoek. We vroegen of er nog liefhebbers waren die zich aan

wilde sluiten bij ons, voor de laatste etappe. Nee geen interesse, dat was jammer, maar geen ramp. We gingen vrolijk met ons eigen groepje naar de laatste bestemming.

Onze laatste bestemming was een grote particuliere tuin nabij de Bremer Wildernis te Nijemirdum. In het verleden werden in deze tuin bruine blauwtjes gezien. De leukste vlinderwaarneming was hier bij een grove den, want hier vlogen enkele fraaie dennenspanners rond. Andere nachtvlinders waren: gammauil, huismoeder, witte grijsbandsanner en bij de eiken eikenbladrollers. Durk wees ons op de vele zandhoopjes tussen het gras. De nesten van de gele weidemier. Ook de zwarte wegmier werd gezien. Naast de meikevers die overal in Gaasterland massaal voorkomen zagen we een andere kever die we m.b.v. de app Obsidentify op naam konden brengen. Het bleek de kettingschallebijter. Ook de schorpioenvlieg liet zich zien. Bij een fraaie vijver vlogen ook diverse libellen waaronder de viervlek, de platbuik en de gevlekte witsnuitlibel. Helaas ook hier geen bruin blauwtje gezien.

Kortom, het was ondanks dat we het bruin blauwtje niet tegenkwamen weer een zeer geslaagde middag, waarbij we hebben genoten van al het moois wat de natuur ons te bieden heeft.

Namens de werkgroep Vlinders,

Constance Smit

Verslag van de ledenexcursie naar het Oudemirdumerklif en langs de IJsselmeerkust, 12 juni 2022

Onder prachtige weersomstandigheden vertrekken deze ochtend vijftien deelnemers onder leiding van Sytse Bouwhuis voor een informatieve wandeling door een gebied waarvan Jac. P. Thijsse 100 jaar geleden al zei dat het één van de mooiste gebieden van Europa is. De wandeling begint in het weiland van boer Ids Smink (broer van Freark) waarin zich vijf drinkpoelen voor het vee bevinden. De poelen zijn ooit gegraven en worden gevuld door regenwater. Vanwege de keileem in de ondergrond staan deze poelen praktisch nooit droog. De wandeling gaat langs drie van deze poelen. In de eerste poel zien we ruwe

bies (deze is zouttolerant) en waterbies. De tweede poel heet de ‘swannepoel’. De zwanenbloemen staan hier inderdaad volop in bloei, we zien ook de grote waterweegbree. Bij de derde poel, bloeit waterranonkel. Een kwartel laat hier duidelijk van zich horen en even later vliegen twee vogels van vlakbij op! Met vereende krachten stappen we vervolgens over het schrikdraad en dan lopen we richting Oudemirdumerklif.

Voor de kust van het IJsselmeer ligt een grindplaat die, net als de keileemlaag in de bodem, hier terecht is gekomen tijdens de voorlaatste ijstijd. Op de plaat zitten o.a. zwarte zwanen, knobbelzwanen en aalscholvers.

Het Oudemirdumerklif was vroeger een geliefde zwemplaats. De eerste paalwering is geplaatst rond 1900. Daar stonden rond 1934 twee rijen badhokjes. De eigenaar van Runiastate, een landhuis dat een eindje van de kust stond, had eigen hokjes. De hokjes zijn allang verdwenen. Wat rest zijn de struiken en bomen die werden geplant om de hokjes een beetje uit het zicht te houden,

zoals de meidoorn, hondsroos en vlier. Een kudde nieuwsgierige pinken die ons op onze wandeling langs het klif vergezelt, eet hier graag van.

De paalworm heeft in de loop van de jaren de paalwering stevig onder handen genomen.

Het klif raakt steeds meer begroeid. Op een klein stukje is de begroeiing weggehaald zodat de structuur van de bodem goed te zien is. Lange tijd maakten oeverzwaluwen dankbaar gebruik van deze hoge steile wand. Helaas zijn door predatie veel vogels gesneuveld en hebben de achterblijvers een andere broedplaats gevonden.

Al wandelend langs het klif zien we vele soorten planten, zowel zoutminnende planten (zoals melkkruid uit de tijd van de Zuiderzee) als planten die gebonden zijn aan de rivieren die uitmonden in het IJsselmeer (stroomdalplanten planten), o.a. kruisdistel, knikkende distel, kattendoorn en liggend walstro. We zien en horen een mannetje kneu, in een nat gedeelte met kwelwater staat watermunt en mannagras.

Bij de restanten van de tweede paalwering vertelt Sytse over de broers en vissers Inne

en Minne de Vries, die lopend vanaf huis met de netten naar hun boot gingen om te gaan vissen. De boot lag afgemeerd in het kleine haventje. Dit hebben ze gedaan tot 1939.

Langs de waterkant zijn schelpen te vinden die thuishoren in zoet of in zout water. De Aziatische korfslak is een nieuwkomer die steeds meer voorkomt. De scholekster heeft het diertje al ontdekt en laat het zich goed smaken. Leuk detail is dat Sytse onlangs een otter zag bij en tussen de paalwering.

We wandelen verder, zien prachtige rietorchissen en passeren drie bomkraters langs de klifrand. Sytse vertelt dat de munitie van een gestrand munitieschip in de tweede wereldoorlog hier tot ontploffing is gebracht. De klifrand is over het algemeen schraal, maar op sommige plaatsen is dit niet het geval. Soms stroomt van bovenaf water langs het klif en er ontstaat een weelderige vegetatie. Tijdens het laatste stukje van de tocht langs het klif zien we langs de IJsselmeerkust engelwortel, echte valeriaan en zevenblad in volle bloei.

We zijn inmiddels al een behoorlijke tijd onderweg, hoog tijd voor een bakje koffie bij de Hege Gerzen met appeltaart of oranjeboek, aangeboden door de IVN. Dat gaat er prima in...

Na deze gezellige onderbreking gaan wij verder op onze wandeling langs de IJsselmeerkust. Het eerste stuk lopen we langs het Blote Voetenpad, nieuw aangelegd bij Sybrandy's speelpark dat kort geleden naar deze locatie is verhuisd. Het pad is een compensatie voor de opgeofferde natuur ten behoeve van het pretpark. Vervolgens passeren wij in ganzenpas het land van een welwillende boer.

In het IJsselmeer zien we de Steile Bank, een zandbank voor de kust. Veel steltlopers, zoals de kluut en de grutto maar ook b.v. het visdiefje vinden hier een slaapplek voor de nacht. Een klein gedeelte van de bank is in de afgelopen 15 jaar begroeid geraakt. Sytse legt ons het dilemma voor of het groen weghalen om het karakter van de zandbank

te herstellen of de boompjes laten staan en kiezen voor diversiteit. We komen er met elkaar niet uit

De wandeling wordt vervolgd door een weiland dat It Fryske Gea middels landruil in bezit heeft gekregen, de Huitebuersterbûtenpolder. De strandwal of 'ouwer' langs het IJsselmeer is gevormd door grofzand uit keileem dat is afgeslepen van de kliffen en door de stroming in het IJsselmeer weer is afgezet. Achter het dijkje bevindt zich kleigrond, het

gevolg van regelmatige overstromingen. Er staan bijzondere plantensoorten, zoals de ratelaar, het goudknopje en diverse klaversoorten.

Het is dan hoog tijd geworden om de meegebrachte lunch te verorberen. Na een half uurtje lopen we verder richting een enorme monumentale kraakwilg. Onder die boom hangt een camera bij het kadaver van een visotter voor onderzoek: wat gebeurt er met dit dode dier?

We wandelen verder langs de IJsselmeerkust o.a. langs een inham met de

bijzondere nam It Hûnenêst. Sytse vertelt dat hier voorheen veel zeehonden voorkwamen. Tot de aanleg van de Afsluitdijk werden er vele zeehonden gevangen die maar liefst drie gulden per stuk opbrachten.

Gaandeweg wordt het tijd om terug te keren naar de verharde doorgaande weg en begint de wandeling terug naar het beginpunt aan de Dollen.

Na een kleine 10 km wandelen komt er een einde aan een prachtige excursie. Deze dag is tot stand gekomen met toestemming van Natuurmonumenten, It Fryske Gea, vijf boeren uit de Marderhoek e.o., de Hege Gerzen en de Huitebuersterbûtenpolder en bracht ons in gebieden waar je gewoonweg nooit mag komen.

Met grote dank aan Sytse voor zijn enthousiaste uitleg, interessante informatie en organisatie gaat een ieder weer zijn eigen weg.

Wytske Heida

Roerdompen stelen de show tijdens midzomeravondwandeling

Hoe vaak tref je nou drie opvliegende roerdompen tijdens een natuurwandeling? Op de midzomeravondwandeling van vrijdagavond 23 juni 2022 in het natuurgebied Wide Rien/de Dollen bij Harich was dat het geval. Het was een mooie zomerse avond die eerst in het water dreigde te vallen door een op buienradar aangekondigde dikke bui. Uiteindelijk bleef die achterwege en gingen we met z'n achttien op pad.

Het ging natuurlijk om de natuur en het landschap en daar hoorde ook een stukje geschiedenis van de omgeving bij. Het lagergelegen gebied rond de stuwwallen lag vroeger vol met poelen en een grote veenpolder; als overblijfsel van de veen ontginning zijn daar het water de Wide Rein en een paar plassen van

overgebleven. Grenzend aan dit gebied ligt de Dollen. Een onbekend stukje natuur met veel riet, maar ook met botanisch gezien wonderschone veenmosrietlandjes en zelfs her en der trilveen. Een deel daarvan is in particulier beheer.

Over de dijk trokken we het gebied in en passeerden verscholen meertjes als pareltjes in het gebied van de Wide Rien. Een paar krak- en wilde-eenden vlogen

op. In het riet klonk het getingel van baardmannetjes en die lieten zich even goed zien om op de foto te worden gezet. In de verte hoorden we de zang van de sprinkhaanzanger en deze was tijdens de hele tocht ergens aanwezig. Rietzangers, rietgorzen en kleine karekieten waren nooit ver weg en tot onze grote vreugde vloog even verderop de eerste roerdomp voorbij.

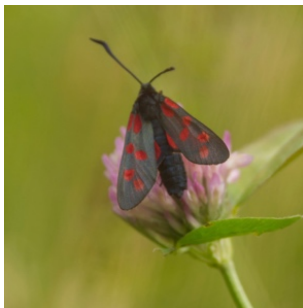
Onderweg kwamen we in een dwarssloot wat ondergedoken soorten fonteinkruid en krabbenscheer tegen en langs de kant harige wilgenroosjes. Langs de rietkraag verderop vloog een boomvalk weg.

De hoogte van het gras nam toe en ook de wildgroei van riet. We gingen in ganzenpas verder en kregen uitzicht op de skyline van Harich met de bijzonder kerk met een toren deels uit de 12^e eeuw, die later in 1663 is herbouwd uit tufsteen en een bakstenen gemetselde spits. In het voorliggende gebied hebben ooit een paar stinsen gestaan en is er heel wat geknocht tussen de Schieringers en de Vetkopers. In het weiland spoedde een ree naar veilige oorden.

We trokken verder en kregen te maken met mانشoge begroeiing van riet en struikgewas. Het was even zoeken naar een doorgang en we vonden de weg naar het moerasachtige deel van het gebied. Wat opviel was dat wat eerder een met moerasvarens bedekt stuk veenmosgebied was, nu deels overgroeid is geraakt met nu nog kort riet. Vermoedelijk is verdroging door een lekkende kade hier de

oorzaak van. Voor velen was het een botanisch luilekkerland en daar horen kleine en grote lisdodden bij, blauw glidkruid, wolfspoot, koninginnenkruid, moeraszuring, grasmuur en kale jonker. Op vrijwel alle bloemen van de kale jonker troffen we Sint-Jansvlinders aan.

We trokken verder en hadden een doorgang bedacht om in een ander gebiedje te komen. De tweede roerdomp kondigde zich aan en vloog met een kries van ons af. Na even zoeken moesten we behoedzaam over een veenslootje stappen en dat leverde een paar natte schoenen op. Gelukkig bleef ook hier niemand in het moeras achter en we kwamen door een bijzonder gebied met her en der moerasorchissen. Voor de plantenliefhebbers was er verder nog genoeg te zien, zoals veenpluis, kleine valeriaan en

zwanenbloemen. Tijdens het wandelen voelde je het veen trillen en op sommige plekken liep het water in de schoenen. We zochten een uitweg uit het natte deel en belandden uiteindelijk op de dijk.

Halverwege troffen we een oude verroeste kar aan en daar werd even gerust en een groepsfoto gemaakt.

Vlakbij de kar vloog de derde roerdomp op en daar werd bijna iedereen door verrast. Opgetogen volgden we de dijk en kwamen terug bij de startplek. Onderweg dacht ik ook nog een zeearend te mogen aankondigen, maar dit bleek een blauwe reiger te zijn. De tocht begon zijn tol te eisen, zo leek het!!! De zon stond op het punt om onder te gaan in een nagenoeg verstild decor. Bijna geen wind, geen geluid en een nagenoeg ongeschonden horizon. Fryslân boppe! En dat was een mooie afsluiting van deze prachtige midzomeravond wandeling. Dank een Staatsbosbeheer en Jappie Hoekstra.

Jan Tijsma en Ronald Schouten

Makkumer Súdwaard: een schatkamer voor de plantenliefhebber

Wat een rijkdom aan planten en grassen tijdens de excursie op 26 juni in de Makkumer Súdwaard! En dat in een slechts een deel van dit natuurgebied van It Fryske Gea; in verband met het broedseizoen is een ander stuk van de waard tot 15 juli gesloten. In mijn notitieboekje noteer ik 82 soorten planten en grassen en dan heb ik er vast een aantal vergeten op te schrijven. Gids Klaas Ybema komt op 121 soorten, maar dat is de som van de waarnemingen tijdens de excursie en die tijdens zijn voorlopen op 25 juni. Een van de redenen van de soortenrijkdom is, dat het gebied uit verschillende milieus bestaat met bijpassende flora en fauna: droge zanderige grond, vochtige grond, rietlanden en hier en daar een zilte bodem (kwelwater of restanten van de voormalige Zuiderzee?).

Vlak na het hek dat de toegang tot het gebied vormt, worden we verrast door heel veel berenklauw. Niet de plant waar we voor komen, maar wel indrukwekkend en prachtig, druk bezocht door insecten én een invasieve exoot. Hoe daarmee om te gaan?

We lopen verder over het pad en kijken daar vaak vanaf richting rietkraag, een nat gedeelte of de plek waar Klaas de vorige dag bijzondere en/of zilte soorten zag. En onderwijl lopen andere mensen daar hun hond uit te laten of maken een zondagochtendwandelingetje met het gezin. Zijn zij zich wel bewust van deze schatten van de natuur?

Wat zien wij veel grassen, waaronder: timoteegras, kamgras, zachte dravik, ruw beemdgras, glanshaver, rietzwenkgras, fioringras, reukgras, rietgras, veldgerst. Niet dat ik ze allemaal (her)ken, maar Klaas en ook andere deelnemers doen dat wel.

Algemene soorten als harig wilgenroosje, leverkruid, haagwinde, valeriaan, gulden roede, zevenblad, wilde peen, smalle weegbree. We ontdekken vrijwel naast elkaar moeras vergeet-mij-nietje en zomp vergeet-mij-nietje met veel kleinere bloemetjes dan de eerste.

Ook zien we meer bijzondere soorten: heeldbladjes, hopklaver, moeraslathyrus, aardbeiklaver.

En op zilte bodem zilte zegge, zilt torkruid, klein melkkruid, zilte rus, zilte schijnspurrie. Verspreid over het hele gebied staan orchideeën: rietorchis, breedbladige orchis, gevlekte orchis, waarschijnlijk ook hybride soorten. En heel bijzonder: we zien één exemplaar van de bijenorchis.

Na ruim twee uur zijn we terug op de parkeerplaats. Daar verrast Anneke ons op koffie met stroopwafel. Voldaan en met respect voor de plantenkennis van Klaas rijd ik naar huis terug: zoveel planten en grassen, waar ik er nu wat meer van ken.

Ria Brouwer

3 sept 2022 Lekkere lange kuier Himmelom – Himmelom

It falt net ta om it moaiste paad fan ús kontrijen oan te wizen, mar it paadsje bij de Morra del, skoart yn alle gefallen bij de Plantewurkgroep heech. De kombinaasje fan wetter, fûgels, planten en it fiere eachweid is yn alle tiden fan it jier in lust. Dat wie dus 3e septimber ek wer sa, sels yn dit drûge jier.

We ha allinnich de bloeiende planten op de list setten, mei útsûnderingen, en we moatte trouwens ek bekenne dat wij soms sa oan de praat wienen dat wij fan de hiele plantewrâld neat seagen. De wite hunichklaver wie nij foar ús, ek op dat plak, oan it begjin fan de boskjes. We ha

kofjedronken bij het restaurant fan De Kuilart yn Koudum, dat wij oanrikkomedwarje kinne. Benammen yn de waarmte fynst dêr in hearlik koel plak yn it skaad mei in fris wyntsje en in wiid útsjoch oer it wetter.

Op de volgende pagina vind je lijst van planten die de plantenwerkgroep tegenkwam op de wandeling

	Plantnaam	Plantnamme
1	Klein kaasjeskruid	Lyts tsyske
2	Haagwinde	Spoekeblom
3	Prachtkaaers (Gaura Lindheimeri)	Krekt bûten Himmelom yn de berm, bij nr 4.j
4	Ijzerhard (Verbena bonariensis)	Verbena
5	Zilverschoon	Sulverblêd
6	Braam	Toarnbei
7	Harig wilgenroosje	Stokroastieneblom
8	Witte honingklaver	Wite hunichklaver
9	Duizendblad	Skieppegerf
10	Smalle weegbree	Smel weversblêd
11	Rode klaver	Reade klaver
12	Valse kamille	Poddekrûd
13	Koninginnekruid	Leverkrûd
14	Paardenbloem	Hynstebloem
15	Wilde kamperfoelie	Papsûger
16	Perzikkruid	Túnreadskonk
17	Bijvoet	Aalst
18	Gewone engelwortel	Ingelwoartel
19	Gelderse roos	Krúshoutbeam
20	Berenklauw	Bearepoat
21	Bosandoorn	Boskhazze-ear
22	Melkdistel	Molktûksel
23	Witte klaver	Wite klaver
24	Pastinaak	Bierwoartel
25	Luzerne	Luzerne
26	Heermoes	Rûgebal
27	Akkerdistel	Finnestikel
28	Canadese fijnstraal	Fyn tongersied
29	Peen	Wylde woartel
30	Rolklaver	Tôchklaver
31	Smeerwortel	Skuorwoartel
32	Pijlkruid	Snoekeblêd
33	Ridderzuring	Poddeblêd
34	Zwanenbloem	Swannepopel
35	Brede weegbree	Breed weversblêd
36	Groot hoefblad	Grut hoefblêd

Natuurwandeling It Swin - 9 oktober 2022

Voor oktober mag je eigenlijk geen mooiere weersomstandigheden wensen dan wat ons deze ochtend ten deel viel. Zo'n elf mensen verzamelden zich bij het informatiebord onder een strakblauwe hemel met slechts een zuchtje wind. De zon brandde de resterende ochtendnevel snel weg en lokte ons onder een aangename temperatuur het prachtige gebied van It Swin in.

Jan was helaas verhinderd door problemen met de knie en had Ronald gevraagd het stokje over te nemen. Na een inleidend praatje gingen we op pad. Ik attendeerde de deelnemers op de bijzondere, grotendeels ongeschonden horizon. Gebiedjes zoals dit zijn ook in het Westen van het land wel te vinden. Maar daar zijn ze omzoomd door een gordijn van visuele ellende: flatgebouwen, hoogspanningsleidingen, wegen, windmolenparken, etc... etc... Dan dit: Fryslân boppe! Wat een pracht, en wat is het nodig om waakzaam te zijn dat dit zo blijft.

Het duurde niet lang voordat de eerste baardmannetjes (met echtgenotes) ons welkom 'pingden'. Ze lieten zich bovendien prachtig zien. Eén excursieganger vertelde dat hij speciaal voor dit vogeltje was gekomen en zijn ochtend kon al niet meer stuk. Maar er stonden ons die ochtend nog meer mooie waarnemingen te wachten. Een stukje

verderop werden we verwend met nog meer baardmannetjes. Het mag toch wel bijzonder heten dat je excursie begint met een stuk of twaalf baardmannetjes nog voor je goed en wel andere vogels hebt gespot.

Bruine kiekendief – man

Bruine kiekendief vrouw

Veel grauwe ganzen op het water, de eerste groepjes smienten en slobbeenden. Ditmaal niet een overstekend hermelijntje, maar een schuchtere reegeit. Opvallend veel bruine kiekendieven (vooral vrouwtjes) en zelfs een blauwe kiekendief (opnieuw een vrouwtje; goed herkenbaar aan de witte stuit). Qua roofvogels zat het deze ochtend sowieso wel snor, want ook verschillende buizerds draaiden rondjes boven ons en een paartje torenvalken was ook van de partij. Maar het toppunt was toch wel een majestueuze visarend die zich prachtig liet zien, zittend op één van de bomen langs de rand van het 'Apenboskje'. Het leidde tot enthousiaste reacties.

Op weg naar het uitkijkplateau lieten zich nog een havik, watersnippen en zowaar een purperreiger zien. De op de plas dobberende eendjes echter waren slecht op naam te brengen door het tegenlicht.

Onze zo succesvolle excursie eindigde echter met een curieuze dissonant. Kennelijk had een clubje liefhebbers van oude brommers juist ook deze dag uitgezocht voor een toertochtje. En net in de bocht bij het uitkijkplateau had men een fotosessie bedacht, hetgeen ter plekke leidde tot een opstopping van honderden kwalijke walm

en herrie uitbrakende tweewielers. Met de longen vol fijnstof bereikten we ons eindpunt, waar ik met mijn slotpraatje met moeite het ronkende geheel kon overstemmen. Wat mij betreft een voorbeeld van recreatie zoals het niet moet. Het kon echter onze mooie belevenissen in dit zo bijzondere gebiedje niet uitvlakken, en we gingen met een tevreden gevoel uiteen en huiswaarts.

Ronald Schouten

Heel druk op 35ste Gaasterlandse Natuurweek

Een flauw zonnetje, een afnemend fris windje, een verdwaalde regendruppel en een langzame toename van de eerste standhouders. Dat was zichtbaar op zondag 16 oktober in het Rijsterbos bij de start van de 35ste Groene Markt in het kader van de Gaasterlandse Natuurweek en de start van de herfstvakantie. Na twee jaar mocht het weer en gaandeweg dacht het weer daar ook zo over; de wind viel weg,

de zon scheen volop en de regen verdampte; laat de circa 5000 bezoekers maar komen.

En die kwamen ook. Al snel was het druk op het centrale groene plein in het Rijsterbos van It Fryske Gea waar de zon de standhouders en bezoekers opwarmde. De standhouders op het lange bospad bij de hoofdingang hadden

minder geluk; die stonden de hele dag in de schaduw en daar was het best koel tot koud. Warm werden de bezoekers wel bij de 12 lange fotoplaten van Jan Tijsma. Een echte blikvanger aan de ingang en gezien de aandacht mag Jan daar best trots op zijn.

Maar warm was het ook bij de IVN-stand en de Turegluur. Voor mij altijd het hoogtepunt met de Turegluur en ook de afsluiting van een lang seizoen in 2022. Ter ere van de Groene Markt en de startende herfstkleuren in de regio had mijn vriendin er voor gezorgd een prachtige en kleurrijke tafel neer te zetten met allerlei materiaal dat ook bij ons thuis in de huiskamer en tuin zichtbaar is. Op sommige momenten was het echt druk en kregen wij, samen met de uitstekende hulp van Anneke Oudega, handen en voeten te kort iedereen te woord te staan. De verkoop van zoekkaarten met paddenstoelen liep goed en we kregen volop complimenten voor onze stand die er prachtig uitzag. Het is altijd weer een feest om op de Gaasterlandse Natuurweek te staan en we kijken nu al uit naar 2023.

Arnoud, Annemiek en Anneke

Kleuren van het herfstbos schilderen

Activiteit voor kinderen van 7-12 jaar tijdens de Gaasterlandse Natuur Week

Sabine (Mar & Klif) vroeg of we de succesvolle schilderworkshop van vorig jaar wilden herhalen. Na overleg werd de locatie: het halve rondeel in het Rijsterbos. Via M&K werden 15 kinderen aangemeld en met Ria, Betsie en stagiaire Erika was er genoeg “mankracht”. Maar het regende die maandag. Het regende veel en het bleef Ik overlegde uur-na-uur met M&K en Trea stelde voor om e.e.a. een uur op te schuiven. Ze bereikte alle ouders en klein wonder: half drie stonden er 15 lieve gemotiveerde kinderen onder een bijna droge hemel bij de ingang van het Rijsterbos!

Na welkom en uitleg wandelden we een stukje door het bos en deden het regenboogspel: via een gekleurde steen eenzelfde kleur uit het bos zoeken. De vindingrijke kinderen kwamen met verrassende kleuren aan. Niet iedereen want: “Ik kon die bruine boom toch niet meenemen” en “Die waterdruppel kan ik niet pakken”. We liepen het pad naar het halve rondeel in en ondertussen keken de kinderen door een venstertje om zich alvast door bos-en-kleuren te laten inspireren.

Met overgave werd er geschilderd. Bomen, bladeren, kleuren. Voor wie uitgeschilderd was hadden we loepotjes om het allerkleinste te ‘vangen’, te bekijken en weer liefdevol los te laten. Sabine kwam langs om de schilderkunst vast te leggen en Ria maakte voor de Thachsa weer mooie foto's. Het deed ons goed te horen dat er een aantal kinderen bij was die ook vorig jaar mee schilderden! Succesformule? Natuur en Kunst?

Betty Schellevis-Guldemeester

2022: Jaar van het Klif

Niet alleen het grote theaterstuk 'Verdriet van de Zuiderzee' maakte indruk. Ook mijn veldbezoeken spraken wederom tot de verbeelding. Afgelopen seizoen was ik 26 keer in dit bijzondere gebied, het Oudemirdumer Klif. Een keer met de ledenexcursie 2022 (zie verslag elders in deze Tachsa), een keer samen met Gosse Haga ter voorbereiding op deze excursie. Acht keer als BMP'er, broedvogelmonitoring voor Natuurmonumenten en 15 keer in verband met vlindermonitoring voor de Vlinderstichting en een keer met Hennie Sterk.

Enkele bijzondere waarnemingen wil ik graag met jullie delen: terwijl ik vlinders telde liep er op 5 mei plots een visotter vlak voor mij op de basaltwering. Bij het schermhaventje nam hij bij het te watergaan de verkeerde afslag en moest hij een rondje zwemmen in de havenkom zodat ik een foto kon maken. Zo zie je maar weer, als je veel in het veld bent, zie je

ook veel, soms is dat puur toeval, want in 2021 trof ik ook een otter van zeer dichtbij. Dit was tijdens een BMP ronde in It Wikelerhop.

Op plantengebied blijft het zoutminnende melkkruid, als een soort relict na 90 jaar afsluiting van de Zuiderzee, nog steeds op één plek uitbundig te bloeien.

Opvallende (niet)broedvogels die ik aantrof waren: reuzenster, tapuit, kwartel, oeverloper, groenpootruiter en grauwe klauwier. Bij broedvogels gaat het vooral om struweelsoorten als kneu, grasmus, braamsluiper en tuinfluit. Opvallend waren spotvogel en bosrietzanger.

Spotvogel

Het aantal soorten was 18, het aantal territoria 65 (in 2011 was dit resp. 24 en 85 en in 2016 16 en 75).

Qua vlinders was het een prima jaar op het klif. Ik telde (op 20 secties van 50 meter) een aantal van 697 vlinders over 20 soorten. In 2020 waren dit er 480 stuks over 18 soorten en in 2021, 508 stuks over 18 soorten.

Vlinder top 3 over 2022 was:

1. Kleine vos met 190 stuks, 2. Groot koolwitje met 84 stuks. 3. Klein koolwitje met 73 stuks. De grote aantallen kleine vos (voornamelijk op koninginnenkruid)

zijn bijzonder omdat deze soort landelijk qua aantallen ongeveer op nummer 20 staat.

Verassend is het hooibeestje (een kritische schraal hooilandsoort) dat na 25 jaar afwezigheid nu terug is op het Klif met 6 waarnemingen. Ook landelijk zien we een opleving van deze soort. Ook leuk is de oranje luzernevlinder met 5 stuks. Hiervoor ben ik speciaal met oud werkgroep-lid Hennie Sterk terug naar het klif gegaan om ook met haar deze schitterende vlinder op deze plek nogmaals te bewonderen.

Oranje luzernevlinder

Sytse Bouwhuis

Op pagina 29 en op de achterkant van deze Thachsa staan nog meer foto's van de vogels en vlinders, die Sytse op het Oudemirdumerklif heeft waargenomen. De foto's zijn van Jan Tijssma en zijn niet op het klif maar elders in de Súdwesthoeke gemaakt.

Koetsjekralen

In de zomermaanden organiseer ik fietstochtjes voor buurtgenoten en één keer een tocht 'voor iedereen' met een e-bike. Er is een tussenstop waar volgens afspraak iemand staat met drinken en koeke. Tijdens de laatste tocht riep iemand naar mij: hoe noem jij die rode besjes? Meidoorn - riep ik op de gok want omkijken tussen een sliert e-bikers is niet handig. Bij het rust moment begreep ik dat het om lijsterbessen ging. Onze dorpsgenote zei dat ze die besjes koetsjekralen noemde (ze komt 'fan de Wâlden') en dat ze als kind er kettingen van reeg. Die zagen er dan uit als een bloedkoralen halssieraad.

Maar waarom **koetsjekralen**? Het Fries woordenboek en internet gaf geen verklaring. Het Friese *koetsje* is in het Nederlands *koets*. In gedachten zag ik de mooie Friese paarden-met-koets. Al weer lang geleden bezocht ik in Joure voor het eerst de Boerenbruiloft met o.a. vrouwen in de prachtige Friese dracht met bloedkoralen ketting Zó legde ik de link: Friese klederdracht – bloedkoraal – koets.... Koetsjekralen!

In mijn straat staat een lijsterbes (koetsjebeam) met prachtige donker oranje bessen. Voor de dorpsgenote 'fan de Wâlden' reeg ik er een ketting van.

In: *Het Woordenboek der Nederlandsche Volksnamen van Planten* (1907) staan de volgende Friese namen voor lijsterbessen: hoûnebei, klijsterbei, koetsjebeien, koetsjebloemen, koetsjekralen, kwikkebeien en kwitsen. Wellicht zijn er na 1907 nog andere namen bijgekomen en vorige vergeten!
Voor mij blijven het vanaf nu: koetsjekralen.

Betty Schellevis-Guldemeester

Turegluur weer actief zichtbaar in de regio in 2022

Het was druk met de Turegluur dit jaar. Alweer voor het 8ste jaar stond de mobiele vogelkijkhut op meerdere locaties in zuidwestelijk Friesland zoals in Hemelum, Woudsend, Balk, Tjeukemeer, Rijs, Oudemirdum, Eernewoude en Workum. Maar liefst 17 maal werd de Turegluur achter mijn Peugeot gehangen en bezocht ik samen met mijn vriendin de boerenstreekmarkten, fairs, het weidevogelfestival, de Groene Markt, camping De Waps en de Dag van het Nationaal Landschap begin mei. Alles bij elkaar waren er ongeveer 17.000 bezoekers die deze markten hebben bezocht. Dat wil niet zeggen dat ze alle 17.000 bij de IVN-stand zijn geweest, maar een groot deel van de bezoekers hebben de groene IVN-vlaggen, de schedeltjes, de vogelnestjes gezien of een bruikbare zoekkaart van waterdierdjes of paddenstoelen aangeschaft bij de Turegluur.

Het gaat te ver om elke markt te beschrijven, maar de rode draad blijft dat zowel kinderen als hun ouders en grootouders dankbaar gebruik hebben gemaakt van de vogelkijkhut. Op die manier kom je in gesprek met de bezoekers en kan je uitleggen wat IVN is en wat we als natuurorganisatie kunnen betekenen. Tijdens de boerenstreekmarkten in de

zomervakantie kwamen er veel toeristen uit het hele land die je door kan verwijzen naar de lokale afdeling. Opvallend veel leerkrachten uit het

basisonderwijs dit jaar die iets met de natuur en kinderen willen doen en deze zijn doorverwezen naar het consulentenschap in hun provincie.

Al met al een succesvol jaar. De Turegluur staat overdekt te rusten van alle inspanningen en ik ga deze winter aan de slag met nieuwe onderwerpen en overdenken hoe we er in 2023 weer een mooi jaar van kunnen maken.

Arnoud en Annemiek

Betty Schellevis: ooit ergens gelezen

“Doe als een boom, laat af en toe een blaadje vallen.”

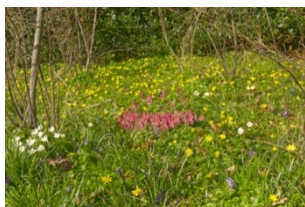

Programma Plantewurkgroep IVN 2023

De plantewurkgroep organisearret elke moanne in ekskurzje foar de leden. Elk is wolkom om dêr in kear oan mei te dwaan, uteraard ek om lid te wurden fan de klup.

Ynformaasje bij Baukje Miedema, 0657621330 of baukjemiedema@home.nl

Datum	Soarte fan ekskurzje	Organisaasje/Gids
sneon 25 maart	Plantewurkgroep: Iepening seizoen, programma beprate, stekjesdei tariede, kuierje nei de Slottún yn it Rysterbosk en sa	Ria en Baukje
april tink, as de stinzeplanten bloeie	Ekskurzje stinzeplanten Heremastate foar leden IVN Súdwesthoeke.	Betty en Baukje
ein july	Utstapke foar de plantewurkgroep nei it Voedselbos yn Emmeloord	Baukje
augustus	Foar de plantewurkgroep: In strúntocht oer de Wyldemerk	Organisaasje Baukje
23 augustus 19.00 – sawat 21.00	Ekskurzje foar de plantewurkgroep nei it Boukeboskje en de tún fan Sytsendy, Sân-mar 3, 8563 AN Wikel	Organisaasje Baukje
septimber	De leden fan de plantewurkgroep ha sawol belangstelling foar fotografearen as tekenjen as ferhalen, allegearre fansels fan planten. Tsjin dy tiid sjogge wij wat it wurdt.	Organisaasje Baukje, Ria en Betty
25 des – 3 jan	Eindejaars Plantenjacht	Organisaasje Ruud
winter	Sa mooglik in ekskurzje mossen yn it Kuinder Bosk.	Organisaasje Baukje

Stinzenplanten Heremastate op 21 maart 2022

Voorlopig programma IVN-Súdwesthoeke 2023

Hieronder vind je het voorlopige programma van onze afdeling voor 2023. Er kunnen wijzigingen in het programma komen. Houd daarom de website en de Nieuwsbrief van IVN Súdwesthoeke goed in de gaten, daarop vind je steeds de actuele informatie.

Voor alle activiteiten geldt dat **opgave verplicht** is!

Zondag 29 januari: Winterwandeling Grutte Brekken bij Lemmer

Tijd 10.00 uur tot 12.00 uur. Verzamelen aan het einde van de Wielewei 4, 8531 ZX Lemmer bij de Rioolwaterzuiveringsinstallatie Lemmer.

Gids: IVN in samenwerking met Staatsbosbeheer. Vanwege beperkt aantal deelnemers is **aanmelden verplicht** via mail: ivnsudwesthoeke@outlook.com

De winterwandeling gaat door voormalige boezemlanden welke tot moeras zijn omgevormd. Het gebied strekt zich uit van de nieuwbouw van Lemmer langs het water van de Grote Brekken tot een eind richting Follega. In deze periode van het jaar is het een rustgebied voor de wintergasten. Uiteraard zijn dat de verschillende soorten ganzen en eenden, waaronder smienten en nonnetjes. Neem de verrekijker mee en zorg voor warm kleding en waterdichte schoenen.

Zondag 5 maart: Bomen herkennen in de winter

Start 14:00 bij PKN kerk in het dorp Harich, Stinsenwei 16. Einde ca. 16.00 uur.

Gids: Sytse Bouwhuis.

Informatie en opgave via [syitsebouwhuis@gmail.com](mailto:sytsebouwhuis@gmail.com)

Harich is een zeer boomrijk dorp. We staan stil bij de winterkenmerken van bomen in en rond de dorpskern. Hiervoor betreden we ook enkele particuliere terreinen met monumentale bomen.

Zondag 2 april: Voorjaarswandeling Epemastate

Start 13.00 uur op het parkeerterrein van Epemastate te Ijsbrechtum.

Gids: Ger Bosklopper en Betsie Kool. Maximaal aantal deelnemers 20. **Opgave verplicht** bij Betsie Kool, via aemkool@ziggo.nl

We wandelen rustig door het park van Epemastate, dat aan het begin van de 19^e eeuw is ontworpen door tuinarchitect Lucas Pieters Roodbaard. We kunnen hier genieten van de stinzenflora, bosvogels en -planten en de verschillende soorten bomen.

Zondag 23 april: Voorjaarswandeling door de Uitheingpolder bij Tacoziyl.

Tijd 10.00 uur tot ca. 12.00 uur. Verzamelen aan de Plattedijk ter hoogte van de Schuddingsteeg, Lemmer.

Gids: IVN in samenwerking met Staatsbosbeheer. Vanwege beperkt aantal deelnemers is **aanmelden verplicht** via mail: ivnsudwesthoeke@outlook.com

De voorjaarswandeling gaat door een beschermd natuurgebied langs oude kleiputten en de IJsselmeerkust met basaldijk. Op de plasjes en langs de IJsselmeerkust zijn in deze periode niet alleen de weidervogels en vroege voorjaarstrekkers aanwezig, maar zeker ook de groepen ganzen en

zwanen. Natuurlijk komt u ook meer te weten over de ontstaansgeschiedenis van dit gebied. Aanbeveling om waterdicht schoeisel aan te trekken en een verrekijker mee te nemen.

Zondag 7 mei: Vroege (zang)vogelexcursie

Start 5:00 uur bij de ingang van het Wikelerbosk nabij dorpskerk in Wikel aan de Menno van Coehoornweg. Einde ca. 7.00 uur.

Gids: Sytse Bouwhuis. Informatie en opgave via [sytsbouwhuis@gmail.com](mailto:sytsebouwhuis@gmail.com)

Genieten van sfeer en geluiden in de vroege ochtend van donker tot na zonsopgang. Aandacht voor het herkennen van vogelzang in bos, riet en open veld. Om 7:00 uur is er koffie/thee.

Zaterdag 13 mei: IVN-stekjesruilbeurs

Tijd: 11.00 – 16.00 uur. Plaats: de tuin van Mar & Klif, De Brink 4 in Oudemirdum.

Informatie bij Ria Brouwer via ria2brouwer@gmail.com

Het gaat om ruilen met gesloten beurzen. Je kunt planten, stekjes, zaaigoed en zaden van uiteenlopende soort inbrengen en weer ander materiaal voor je eigen tuin meenemen. Ook als je niets in te brengen hebt, vind je misschien toch wel iets dat je voor je eigen tuin kunt gebruiken. Dat kan je dan natuurlijk meenemen.

Zaterdag 27 mei: Excursie ‘Het geheim van het Galgelân’

Start: 14.00 uur tot 16.00 uur. Startpunt: Bokkepleats, Fiiŋgeawei 26 in Offingawier.

Gids: Nico Brandsma, in samenwerking met Staatsbosbeheer. **Opgave** bij Nico Brandsma, via nicobrandtsma@xs4all.nl

Een reis door de bijzonder rijke historie van het Sneekmergegebied. Vanuit Offingawier wandelen we langs de Offenwierstersyl en de eenwenoude Grienedyk naar het mysterieuze Galgelân aan de oevers van het Sneekmeer. Een landschapsexcursie met ook veel aandacht voor flora en fauna.

Zaterdag 3 juni: Plantenexcursie De Verborgten Hoek

Tijd: 13.30 – 15.30 uur. Startpunt: Camping De Verborgten Hoek, Bokkeleane 3 in Harich. Parkeren kan op de camping.

Informatie en opgave via baukjemiedema@home.nl

Camping De Verborgten Hoek heeft een interessant natuurgebied aangelegd met o.a. een groot veld met bloemrijk grasland en waterplassen. Ideaal om kennis te maken met bloeiende wilde planten. Juist als je nog niet veel kennis van planten hebt, is deze excursie iets voor jou. Uiteraard zijn plantenkenner ook van harte welkom.

Zaterdag 10 juni: Slootjesdag voor kinderen

Nadere informatie volgt via de mail en de pers.

Zondag 11 juni: IVN-LEDENEXCURSIE

Info volgt. Opgave via

ivnsudwesthoeke@outlook.com

Vrijdag 23 juni: Zonnewende natuurwandeling De Dollen en Wyde Rien te Harich

Tijd 20.00 uur tot 22.00 uur. Verzamelen bij de ingang van It Swin aan de Keamerlânswei tussen Harich en Elahuizen.

Gids: IVN, in samenwerking met Staatsbosbeheer. Vanwege een beperkt aantal deelnemers is **aanmelden verplicht** via mail: ivnsudwesthoeke@outlook.com

Deze avondwandeling op één van de langste dagen van het jaar gaat door een niet vrij toegankelijk natuurgebied met oude dijkes, rietlanden en moeras. Natuurlijk komt ook de geschiedenis van dit gebied aan de orde over de rietwinning en de speciale vegetatie. Met een beetje geluk treffen we ook een opvliegende roerdomp en de baardmannetjes aan. Waterdicht schoeisel is noodzakelijk en de verrekijker een aanbeveling.

Zondag 25 juni: Plantenexcursie en -inventarisatie

Tijd: 10.00 – 12.00 uur. Plaats: nader te bepalen in overleg met It Fryske Gea.

Informatie en opgave via baukjemiedema@home.nl

Samen met gidsen Klaas Ybema en Ronald Schouten gaan we de planten in een nog nader te bepalen gebied inventariseren. Deze activiteit is gericht op mensen die kennis van planten hebben. Ook als je kennis (nog) niet zo groot is, ben je natuurlijk welkom.

Zaterdag 8 juli: Kennismaken met de De Twigen.

Start 10.00 uur tot 12.00 uur. Gids: Constance Smit. Inlichtingen en opgave via constance-smit@hetnet.nl

Voor het startpunt rijdt u naar de Tramwei in Joure (de oude weg naar Sneek). Komt u vanaf Joure dan is de ingang naar De Twigen aan de linkerkant van de weg ongeveer 100 meter voorbij de afslag naar de snelweg. Er staat een ijzeren hek bij de ingang en gids Constance wacht u daar op.

Een verrassende natuurwandeling door het 20 ha. grote gebied De Twigen (tussen Sneek en Joure) met informatie over de ontstaansgeschiedenis en de aanwezige flora en fauna

Zondag 30 juli: Zomerwandeling in natuurgebied It Warkumer Nijlân bij Workum

Tijd 10.00 uur tot 12.00 uur. Verzamelen bij het station Hindeloopen op de P+R aan de Stationsweg.

Gids: IVN in samenwerking met Staatsbosbeheer. Vanwege een beperkt aantal deelnemers is **aanmelden verplicht** via mail: ivnsudwesthoeke@outlook.com

De wandeling start aan het eind van de Lieuwe Klazes Leane en vandaar door het natuurgebied (Staatsbosbeheer) naar de vuurtorentje. De geschiedenis van het gebied, voormalig dichtgestlibd buitendijkgebied, is al de moeite waard om te horen en te bekijken en verder is het gebied rijk aan vogels en kent het door de verschillende overgangen een grote variatie in plantengroei.

Zondag 8 oktober: Natuurwandeling in It Swin te Harich.

Start 10.00 uur tot 12.00 uur. Verzamelen bij de ingang van It Swin aan de Keamerlânswai tussen Harich en Elahuizen.

Gids: IVN in samenwerking met Staatsbosbeheer. Vanwege een beperkt aantal deelnemers is **aanmelden verplicht** via mail: ivnsudwesthoeke@outlook.com

Deze stevige wandeling door het natuurgebied van Staatsbosbeheer gaat via de vogelkijkhut om het meerje naar het uitkijpleateau. Deze natuurwandeling staat garant voor allerlei mooie waarnemingen en dat levert soms bijzondere vogelsoorten op. Vaak is ook het ijsvogeltje aanwezig en zeker de baardmannetjes. Natuurlijk komt ook de geschiedenis van dit gebied onder de aandacht. Aanbeveling warme kleding en waterdicht schoeisel. Neem ook de verrekijker mee.

Zondag 29 oktober: Najaarswandeling vogeltrek It Swin

Start 10.00 uur bij de ingang van It Swin, Keamerlânswai 5-7 in Harich. Einde ca. 12.00 uur.

Gids: Sytse Bouwhuis.

Informatie en opgave via [sytsbouwhuis@gmail.com](mailto:sytsebouwhuis@gmail.com)

Een unieke wandeling rond een afgelegen meerje, moeras en rietlanden.

Oktober: Fietstocht langs bijzondere bomen

Gids: Joop van de Galiën. Nadere informatie volgt.

Donderdag 30 december 2023: Eindejaarsplantenjacht

Opgave voor deelname bij Ruud Oudega, r.oudega@gmail.com.

Jaar van het klif: waarnemingen Sytse Bouwhuis

Van links naar rechts en van boven naar onder: reuzestern, tapuit, oeverloper, watersnip, tuinfluiter, grasmus, grauwe klauwier, kneu.

Op de achterkant van links naar rechts: groenpootruiter, braamsluiper, hooibeestje

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

IVN verbindt mens en natuur.

We laten jong en oud beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk natuur is.

Excursies
Lezingen
Cursussen
Activiteiten

Nieuws
en actuele
informatie voor
iedereen

www.ivn.nl/afdeling/sudwesthoeke
Facebook IVN Súdwesthoeke

